

Zavezniki prebili osiščno bojno črto pri Tunizu

Srdite bitke divjajo v bližini mornarične baze. Britski letalci sestrelili najmanj dvanajst sovražnih letal. Rusi reokupirali nadaljnje naselbine v ofenzivi. Nemci izgubili 250,000 vojakov v enem tednu. Japonske čete zajete na severnem obrežju Nove Gvineje. Novi letalski napadi na japonske baze v Burmi

London, 27. nov.—Zavezniki oborožena sila je prebila osiščno bojno črto in prodrla na ozemlje, ki je oddaljeno samo deset milj od Tuniza, glavnega mesta mornarične baze Tunizije. Marška radiopostaja poroča, da zaveznike kolone prodirajo tudi proti Bizerti, drugi mornarični bazi v Tuniziji, ki je še v osiščnih rokah.

Ugleda, da bodo zavezniki kmalu zasedli obe bazi. Operacija zaveznikov čet na kopnem podpirajo bojna letala z bombardiranjem osiščnih pozicij. Britski letalci so sestrelili najmanj dvanajst sovražnih letal v boju v zraku, ameriški pa jih deset na tleh v napadu na osiščno vojaško letališče v bližini Tuniza.

Marška radiopostaja je citirala poročilo poveljstva francoske oborožene sile, da so se francoske čete v severni Tuniziji borile z ameriškimi in britskimi silami. Zavezniki so razbile več militarističnih naprav in zasule ogromne požare. Po nacijski kontrolirani radiopostaji v Parizu je naznanila, da ameriške vojaške komisije in reprezentantov generala Charlesa de Gaulleja, načelnika odbora borbenih Francozov, v Dakar, glavno mesto francoske zapadne Afrike.

Moskva, 27. nov.—Sovjetske armade stalno prodirajo naprej na stalingrajski fronti. Vrhovno poveljstvo pravi, da so zasedle nadaljnji dvanajst naselbin in jih 12,000 nemških vojakov. Nemške izgube v ruski ofenzivi, ki se je pričela pred enim tednom, so ogromne. Uradni komunikacije pravi, da znašajo najmanj 250,000 ubitih, ranjenih in ujetih vojakov.

Moskva, 25. nov.—Ruska armada je udrla v Stalingrad, strateško mesto ob reki Volgi, ki ga Nemci oblegajo že tri mesece, s severne strani v veliki ofenzivi, ki obeta zlom nemške oborožene sile na dvesto milj dolgi fronti. Rusi so ubili na nadaljnjih 15,000 nemških vojakov in jih 12,000, med temi tri generale.

Nemške izgube znašajo 77,000 ubitih in ujetih od začetka ruske ofenzive; število ne vključuje ranjenec. Vrhovno poveljstvo pravi, da je bilo najmanj 80,000 nemških vojakov ranjenih. Rusi so reokupirali veliko število mest in vasi v okolici Stalingrada.

Izgleja, da se je Hitlerjev načrt glede okupacije Stalingrada izjalovil na vsej črti. Njegova armada je dobila strahovite izgube v zadnjih dneh. Rusko vrhovno poveljstvo pravi, da so se ostanki treh nemških divizij podali po srđiti bitki pri Kletskiju. Na severu, kjer reka Don napreduje, zapadno od Stalingrada, so Rusi razbili komunikacijske črte med nemško armado in ono, ki se nahaja v Stalingradu. Naznanilo pravi, da Rusi razbili in zaplenili 114 nemških topov, 431 tankov, 294 motornih avtov in 88 bojnih vozil.

Prišla o uspehih ruskih čet pri napredovanju s kavkaške fronte. Ruske vojaške enote so napredovale na osiščne pozicije pri Nalčiku. Tuapsi in jih zasedle po osiških, v kateri je padlo čez 100 sovražnikov.

IZVIRNE VESTI IZ STARE DOMOVINE

Boji na Goriškem z laškimi fašisti

Poročilo z dne 5. avgusta 1942. Pri vasi Podgric ob cesti Sv. Vida na Nanos je dne 22. julija oddelek gerilcev napadel italijansko vojaško kolono. Ubit je bil en italijanski oficir in šest vojakov ter nekaj je bilo ranjenih. Gerilci so se po uspelem napadu umaknili, pustili pa so na licu mesta enega svojih mrtvega. Bil je to 18-letni fant doma iz Podgrica. Italijani so nato vas Podgric popolnoma razdejali, zgorelo je 21 hiš z ostalimi gospodarskimi poslopji. Na licu mesta so ustrelili šest sorodnikov omenjenega padlega gerilca.

Pri vasi Dobrovlje je bil dne 15. julija ubit karabinjer. Italijani so nato zažgali dve hiši ter odpeljali v konfinacijo 21 mož in fantov, župnika pri Sv. Križu, Simčiča Andreja pa so pretepli.

Dne 2. avgusta so Italijani arretirali dva slovenska duhovnika in to dr. Klinov, župnika v Vel. Žabljah in Simčiča Andreja, župnika pri Sv. Križu na Vipavskem.

Na Luhačju pri Pivki so bili prve dni junija ubiti trije Italijani. Italijani po se grozovito maščevali nad mirnimi vaščani. Ustrelili so 34 ljudi, šest so jih obesili ter požgali sedem vasi. Brez strehe in brez vseh sredstev je ostalo 840 ljudi iz omenjenih vasi.

London, 20. oktobra. — Londonski Times prinaša članek o sabotaži v Sloveniji, v katerem izjavlja, da v Sloveniji osišče kljub vsem protiukrepam ni uspelo, da zaščiti važne železniške proge in križišča, ali zatre sabotažo. Visti, ki prihajajo iz Italije dokazujejo, da tudi v Italiji Slovenci sledijo svojim bratom v zasedeni Sloveniji.

V Divači pri Trstu je bil nedavno pogin v zrak vojaški vlak; 50 mož je bilo ubitih, a ranjenih je bilo preko sto. V Komni so bili porušeni štirje električni transformatorji, nakar so Italijani razpisali visoke nagrade za podatke, ki bi pripomogli do izsleditve krivcev. Policija je uvedle različne varnostne ukrepe, a železniško progijo je zastražila armada, ki je ustanovila posebne oddelke za to službo.

V Sloveniji se je upor naroda razširil v planinah okoli Kočevja in zveza s hrvaškimi četniki je vzpostavljena. V vasi Ustje v Vipavski dolini so Italijani ustrelili 22 mož zaradi uboja italijanske straže.

Tvornico papirja v Vevčah, oddaljenem predmestju Ljubljane, so porušili z bombami. Po razrušenju tvornice so polovili in odpeljali v Italijo 220 delavcev. V Ljubljani so arretirali v tovarni plinskih mask "Saturnus" 30 delavcev. Naslednjega dne so na mestnem pokopališču ustrelili osem talcev.

Italijanske oblasti so dozdaj službeno objavile v časopisu ustrelitev 476 talcev od meseca aprila t. l.

Churchill nataknil nagobčnik De Gaulle

London, 25. nov.—Laborit Richard R. Stokes je obdolžil premierja Churchilla, da je prepeval govor po radiu generalu Charlesu de Gaulle, voditelju borbenih Francozov, potem, ko ga je odobrili zunanji minister Anthony Eden. De Gaulle je imel govoriti po radiu zadnje nedelje. Znano je, da se De Gaulle jezi, ker je bil admiral Darian imenovan za načelnika civilne uprave v francoski severni Afriki po sklenitvi dogovora z generalom Dwightom D. Eisenhowerjem, poveljnikom zavezniške oborožene sile v Afriki.

DOMAČE VESTI

Pogrešani bojevniki
Gallup, New Mexico.—Matt Pleše, član društva 120 SNPJ in delegat na zadnji konvenciji SNPJ v Pittsburghu, je bil te dni obvešen po vojnem departmentu v Washingtonu, da je njegov sin Joe Pleše pogrešan nekje na Pacifiku. Mladi Pleše, ki je tudi član omenjenega društva, je bil v letalski službi na bombniku in vsekakor je bil zadnje čase stalno v bojih v okolišču Solomonov. Oče in mati upata, da je morda v sil pristal na kakšnem samotnem mestu. Članstvo se pridružuje upanju staršev in želi, da se mladi bojevniki društveni brat zglaš čim prej.

Nov grob na zapadu
Diamondville, Wyo.—Anton Rudman, star 69 let in rojen v Novi gori pri Skočjanu na Dolenjskem, je pred dnevi preminul. Bil je član društva 253 SNPJ in tukaj zapuška tri sinove in štiri hčere. Njegov najmlajši sin Eddy je pri vojakih, toda bilo mu je dovoljeno, da je lahko prisostvoval pogrebu svojega očeta.

Naši člani voaki
Maple Heights, O.—Edini sin Franka in Mary Semrov in član društva 460 SNPJ je pred dnevi prostovoljno odšel k mornarici. Vsek čas odide tudi John Griby, ki je tudi član omenjenega društva. Obema srečen povratek!

Is Pennsylvania
Slovan, Pa.—Dne 16. novembra je tukaj umrla Ana Anžlovar, roj. Papež, stara 46 let in doma iz Fare pri Kočevju. Bila je 26 let članica društva 241 SNPJ in tukaj zapuška moža, tri sinove (eden pri vojakih), tri hčere in brata.

Železničarji predložijo zahteve

Zborovanje uradnikov bratovščin

Washington, D. C., 25. nov.—Pet železniških bratovščin, ki imajo okrog 350,000 članov, bo zahtevalo zvišanje plače. Seja uradnikov teh bratovščin se bo vršila prihodnji teden v Chicagu.

Ostale bratovščine so že prej naznanile, da bodo zahtevale zvišanje plače za 20 centov na uro, ko se bodo pričela pogajanja za sklenitev nove pogodbe. Možno je, da bo zahteva naletela na odpor s strani administracije, v katere področje spada kontrola mezd.

Na čikaški konferenci se bodo sestali uradniki bratovščin strojevodij in kurjačev, kretničarjev, spremnikov, železniških strojnikov in izprednikov. D. B. Robertson, predsednik bratovščin strojevodij in kurjačev, je dejal, da bo na tej konferenci padla odločitev o zvišanju mezd. Pričakuje se, da bodo bratovščine zahtevale zvišanje plače za najmanj deset centov na uro.

Robertson je dejal, da železničarji niso dobili povišanja, odkar so se cene potrebščin dvignile za petnajst in več odstotkov. Vse industrije, ki so udeležene v proizvodnji vojnega materiala, so zvišale plače.

Autor knjige "Out of the Night" aretiran

Washington, D. C., 25. nov.—Jan Valtin, avtor knjige "Out of the Night", v kateri je opisal svoje izkušnje kot agent nemške in ruske tajne policije, je bil aretiran v svrhu deportacije v Nemčijo, kjer je bil rojen. Aretacijo je naznanil federalni justični tajnik Francis Biddle. Pravo ime avtorja je Richard Julius Herman Krebs. V svoji knjigi je razgalil mučenje jetnikov v nemških koncentracijskih taboriščih.

HIMMLER ODREDIL KLANJE POLJSKIH ŽIDOV

Dva milijona židov umorjenih v okupiranih državah

NACIJSKE BRUTALNOSTI ORISANE

London, 25. nov.—Heinrich Himmler, načelnik Gestapa, nacijske tajne policije, je odredil masno klanje židov na Poljskem, se glase poročila iz podtalnih virov, katere je dobila poljska vlada v izgnanstvu v Londonu. Polovica židov mora biti likvidirana v tem letu, ostali pa pridejo na vrsto pozneje. Po ljudskem štetju, ki se je vršilo l. 1931, je imela Poljska 3,113,000 židov in tvorili so 9.8% prebivalcev. V treh letih nacijske okupacije Poljske so Nemci pobili na tisoče židov, nadaljnji tisoči pa so umrli v koncentracijskih taboriščih kot posledica stradanja in bolezni.

Posebni nacijski oddelki pod poveljstvom zloglasne elitne garde bodo izvajali Himmlerjev program. Ti oddelki uprizarjajo navale na židovska stanovanja, love žide na cestah in jih potem pobijejo. Starce, ženske in pohablence odvedejo na pokopališče, kjer jih postavijo pred strelsko oddelke, da jih postrele.

Člani poljske vlade pravijo, da nacija začasno priznava mladih in zdravih židov; ti morajo opravljati suženjska dela za nacije. Poljski židje niso edine žrtve nacijskega barbarstva. Nacija so premestili na tisoče židov iz Nemčije, Avstrije, Čehoslovaške in drugih okupiranih držav v židovske četrti v poljskih mestih po zasagi njihovega premoženja.

Washington, D. C., 25. nov.—Dr. Stephen Wise, načelnik Svetovnega židovskega sveta, je dejal, da ima zanesljive informacije, katere je potrdil državni departament, da so nacija poklali najmanj dva milijona židov v okupiranih evropskih državah. On je tudi predsednik Ameriškega židovskega kongresa in načelnik odbora reprezentantov vodilnih židovskih organizacij v Ameriki.

Dr. Wise je dejal, da je Hitler odredil uničenje vseh židov v okupiranih državah v tem letu. Samo v Varšavi, glavnem mestu bivše poljske republike, so nacija poklali 400,000 židov.

Nacijsko izsiljevanje razgaljeno

Prodajanje dovoljenj za odhod iz okupiranih dežel

Washington, D. C., 25. nov.—Državni departament je razkril sistem izsiljevanja po nacijskih avtoritetah v okupiranih državah. Te prodajajo dovoljenja ljudem za odhod iz teh držav v druge.

Reprezentantje Velike Britanije in Holandske delajo skupno z reprezentanti Amerike za odpravo izsiljevanja. Državni departament je naznanil, da bodo agente in posredovalce nacijske pristi na listo sovražnih tujcev in kaznovani.

Državni departament pravi, da sistem izsiljevanja se najbolj uspešno izvaja v Holandiji. Vota denarja, ki jo nacijske avtoritete zahtevajo za izdajanje dovoljenja, se določa po imetju osebe, ki hoče dobiti dovoljenje za odhod. Določena se, da je cena v nekaterih slučajih \$75,000. Izsiljevanje je postalo nov vir dohodkov za nacije.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravna društva (izven Chicago) in Kanada \$5.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; na Chicago in Cirore \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta; za inosestrstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cirore \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Član oglašev po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nesporočnih listov ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (trstice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polico.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s Slavom

PROSVETA

3657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (November 30, 1942), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono vito je pravilnost, da se vam list ne ustavi.

Priprave na mir med vojno

Zadnje dni je bilo storjenih več važnih korakov, ki so velikega pomena za pametno ureditev sveta po tej vojni. Storjeni so bili z več strani.

Predsednik Roosevelt je takoj po zasedbi francoske severne Afrike odredil ameriško "lend-lease" pomoč za ljudstva v Maroku, Alžiriji in Tuniziji. Ta pomoč bo financirana iz fonda "lend-lease", v katerem so milijarde dolarjev, ampak upravljana bo po posebnem osebju in na čelu te misije bo newyorški guverner Lehman, ki te dni zapusti svoj guvernerski urad.

To je začetek velike ameriške pomožne akcije, katera bo korakala že med vojno in sproti iz dežele v deželo, ki bodo invadirane in osvobodene izpod nacističnega jarma. Ta akcija bo delovala kot najboljša sredstvo za preprečitev kaosa v deželah, ki bodo iztirane iz nacističnih krempljev. Vsakdo si lahko misli položaj ljudstev, ki bodo izstradana in popolnoma oropana vsega, ko jih nacistični puste za seboj; v tem položaju so možni nepopolni ekscesi neodgovornih elementov, če takoj ne stopi v njihovo sredo organizacija, katera jih zadovolji za prvo silo.

Ob zadnji vojni je ameriška pomožna akcija stopila na površje šele potem, ko je bila vojna že končana. To je velika razlika med prejšnjim in današnjim prizadevanjem Združenih držav.

Drugi korak je storil predsednik kitajske republike in vrhovni poveljnik kitajske armade Čiang Kaišek. Pred nekaj dnevi je naslovil na ameriško ljudstvo poslanico, v kateri izjavlja, da Kitajska ne mara gospodstva nad ostalo Azijo, obenem pa apelira na Ameriko in ostale Združene narode, naj že zdaj med vojno postavijo podlago bodočemu mednarodnemu redu, ki ga lahko osvoje vse ljudstva sveta.

Čiang Kaišek pravi, da Kitajci odklanjajo princip fašističnega ravnega vodstva za Azijo, s kakršnim se danes spopirajo japonski militaristi, prav tako pa neradi vidijo nadaljevanje predvojne imperializma v Aziji po evropskih vesilih. Kitajci bodo z veseljem sodelovali v novem svetovnem redu, toda le kot enakopravna enota, nikdar pa ne bodo pomagali izkoriščati drugih ljudstev v Aziji in na Pacifiku.

Kitajci z vsem ognjem nadaljujejo svoj boj le zato, ker upajo, da po tej vojni pride boljša organizacija sveta; ako ne bi bilo tega upanja, ne bi bilo vredno nadaljevati napora in vojne. Želja Kitajcev torej je, da Združeni narodi že zdaj, med vojno, fiktivno postanejo Združeni narodi in si postavijo oblast, ki začne že danes graditi podlago za nov in pravičen svetovni red. To je potrebno zaradi tega, ker je danes zaradi skupnega vojnega napora zaveza za to skupnost še živa, docim se po vojni lahko ohladi in posamezni narodi lahko padejo v staro mrtvilo.

Priporočilo kitajskega predsednika je na mestu. Združeni narodi bi morali biti že danes fakti, ne pa samo ime na papirju; to se pravi, da bi že morali biti organizirani v provizorični zvezi pod skupno upravo in ta zveza bi si se morala prizadevati, da Atlantski čarter in Rooseveltove štiri svobode postanejo meso in kri.

Na ta način bi narodi na strani demokracij že imeli nekaj konkretnega, za kar se bojujejo, imeli bi osnovni princip svojega cilja. Upajmo, da apel Čiang Kaiškega dobi čim prej uspešen odziv.

Zadnje dni se je oglašil tudi Wendell Willkie (na nekem javnem forumu v New Yorku) in to pot je povedal res nekaj pametnega in dobrega. Willkie je urgiral, da je treba izvojevati dober mir zdaj med vojno. Kar koli bomo izvojevali med vojno, to bomo imeli—nič več. Zadnja svetovna vojna je bila največji fiasko v zgodovini človeštva in najlepši dokaz tega fiaska je—sedanja druga svetovna vojna. Če bi bili takrat vsi glavni zavezniki že med vojno sprejeli Wilsonov načrt za mir in se potem držali tistega načrta, ne bi bilo današnje vojne. To nas mora učiti, da je treba zdaj delati drugače.

Willkie je priporočal, naj se Združeni narodi takoj organizirajo in postavijo glavne točke bodočega mira. Podrobnosti lahko izostanejo, toda osnovne točke morajo biti ugotovljene in razglase do zadnjega kottička zaveznikovih držav: Amerike, Anglije, Rusije, Kitajske, Indije itd. Ljudstva vseh teh držav se morajo vsaj v glavnem zediniti glede osnovnih mirovniških točk. Če hočemo, da bodo točke Atlantskega čarterja in Rooseveltove štiri svobode kdaj uresničene, morajo biti že danes prestavljene v aktualne pogoje mira in podlaga vseh pogojev mora biti mednarodna ekonomija, katera naj nadomesti dosedanje sisteme nacionalnih ekonomij.

To so krepke besede. Wendell Willkie je zdaj prvič stopil odprto na pravo pot ekonomske in socialne rešitve sveta—in naravno se moramo strinjati z njim. (Da je Willkie s tem svojim govorom zadel v črno, dokazuje dejstvo, da je ameriški kapitalistični tisk objavil le izčrpe njegovega govora, docim je socialistični tednik Reading Labor Advocate objavil ta govor v celoti.)

Upajmo, da bo tudi Willkie uslišan v odgovornih krogih Združenih narodov čim prej je mogoče. Vsekakor je treba več takšnih govorov in apelo v vseh straneh; treba je močne propagande vseh demokratskih organizacij in posameznikov, ki imajo vpliv v javnosti.

Bodoči mir ne sme biti fiasko. Mora biti boljši mir, mora biti demokratični mir za narode in ljudstva sveta. Ako ne bo to—tedaj se tudi druga svetovna vojna vrši zman, kakor se je prva svetovna vojna s svojimi milijonskimi žrtvami vršila zman.

Glasovi iz naselbin

Vlada ustavi gradnjo tovarne Clinton, Ind. — Te dni je zveza na vlado ustavila gradnjo velike smodnišnice v bližini, katerega so pričeli graditi pred tremi meseci. To je druga smodnišnica, prva pa je obstajala. Kaj je vzrok, so na va, toda so različne govorice. Gotovo je le to, da je prišlo povelje za ustavitve gradnje.

Tako je naš Clinton zopet na do primad, še bolj pa okrog sedem tisoč delavcev, ki bodo ob delo. Delavci niso vsi tukaj živi, marveč tudi v okolici. "Taj" delavci se odhajajo proč. Pri zadeti so tudi naši člani. To je dobro, da niso obeh tovarn zaprli, bo vsaj še ena obratovala.

V tistem delu so pokupili vse farne, podrti hiše in druga poslopja in zgradili nove. Vse to je stalo veliko denarja, ampak oni se nič ne zmenijo za to.

Mary Rom.

Raznisi na ljubo

Bened. III. — Prosveto čitam vsak dan in vedno je kaj zanimivega v njej. Sedaj je največ vojna, so pa tudi vsakovrstni dopisi: koristni, kaljivi, resnični in tudi neresnični. Med slednje spada dopis Anne Gorenc z dne 13. nov., na katerega hočem odgovoriti.

Anna piše o svojih šolanih letih in o St. Rupertu na Dolenjskem. Nekaj pomni, nekaj se ji zdi, največ pa piše neresnice. Tudi jaz sem Sentruperčanka in sem ga zapustila leta 1921 in so mi razmere popolnoma znane. Ljubim pa je resemico in pravico in zato bom njen dopis pojasnila v pravi luči.

Najprej o šoli. Učiteljica, o kateri piše, so je pisala Harlich, ne Farbec. V šolo na trgu so hodili vsi otroci, ne samo kmetijski, ker "gospode" ni bilo v St. Rupertu, bili pa so trgovci, učitelji, orožniki itd., toda ti ne štejejo za "gospode". Vsak otrok brez razlike je s šestim letom moral v šolo pri cerkvi, kjer je bil pouk za male prvi dve leti šole. Pouk je bil ves dan, ne samo tri ure, potem pa, kdor se je učil, da je napredoval, je šel v drugo šolo poslojše, oddaljeno tri minute od cerkve in ne deset, kot Anna omenja.

To šolo smo imenovali "ta veliko" ali "Stajgarjevo šolo." Tam smo zopet hodili dve leti v drugi razred, in sicer eno leto popoldne, drugo leto dopoldne. V tretji in četrti razred smo hodili po eno leto in tam je pouk trajal ves dan. Vsak otrok je moral hoditi v šolo šest let in potem se v ponavljajo šolo — jaz sem vsega skupaj hodila sedem let in sedem mesecev.

Ako je Anna Gorenc hodila v šolo samo pri cerkvi, to pomeni, da je začela in zgotovila v prvem razredu. Ker ne piše jasno, lahko čitatelji mislijo, da smo vsi taki in da sploh nihče nič ne zna. V tretjem in četrtim razredu smo se veliko učili, skoraj kakor otroci tukaj v srednji šoli. Dečki so se učili vrtnarstva, cepenje sadnega drevja in vrtnice; vsakdo, ko je skonečal, je dobil drevesce v spomin.

Nadučitelj je bil Aleksander Lunaček (Sunacek) — strog, pameten in izobražen moški. Nemščina se ni poučevala v rednem šolskem pouku, pač pa po šoli, kdor je hotel ostati eno uro. Nekateri tudi pišejo, da so bili tepeni v šoli. Jaz nisem bila, čeprav so rekli, da sem navihana. Ali nekateri otroci so bili naravnost surovi in učitelju kazali jezike, kar je v prvi vrsti krivda staršev.

Sedaj pa o kaplanih. Kar jaz pomnim, ni bil v St. Rupertu noben kaplan Nemec — kaj bi pa Nemec delal tam? Bil pa je Čeh po imenu Venceslav Filler, ki je šel na Dole za župnika. Ivan Strajhar, o katerem Anna toliko piše, je prišel v St. Rupert leta 1906, od tam pa je šel leta 1918, in sicer v Borovnico za župnika — ni pobegnil v Ameriko, kot ona piše. Ko je leta 1919 umrl župnik Ivan Mervet, je prišel Strajhar na njegov pogreb in takrat sem ga zadnjič videla. Ako je "ljubil", je moral biti tudi "ljubljen". Nisem

pa slišala o Apetovi Filomeni (ne Nanci) in ni lepo, da se njeno ime vliče po listu, ker Apetova trgovina in družina je bila obče spoštovana. Kje in za kom je kdo kameenje metal, mi tudi ni znano. Morda v tisti vasi, kjer je Anna doma.

Raznisi, da se je v St. Rupertu zidala moderna mlekarina in dvorana, in sicer po zaslugi Strajharja. On je veliko "mahe-tal", veliko so farani spetljali skapej zastoj in veliko delali brezplačno, ampak mlekarina ni bila "Strajharjeva", marveč — "Mlekarina zadruga v St. Rupertu". Koliko je on imel dobička od nje, ne vem, vepa, da so kmetom plačevali mleko po šest krajcarjev liter, posnetega se pa kmetje jemali nazaj po krajcarja in krmili prasce z njim. Strajhar je tudi ponavljal vedno in povsod, da mlekarina in dvorana bo ostala, on bo pa šel.

V prvem nadstropju je bila prijazna dvorana s primernim odrom za ljudske igre, katerih sem nešteto igrala, kajti skoraj pri vsaki sem bila udeležena kot igralec z mojo prijateljico Pepco iz Wittz. Skratka: mlekarina in dvorana je bila ponos in tudi dobičkonosna za St. Rupert, kajti mleko so kar na dobelo vozili tja: v dvorani so bili tudi telovadni dvorani.

Kaplan je tudi ustanovil izobrazilno društvo ali čitalnico, katere članica sem bila tudi jaz. Plačal si 60 krajcarjev na leto in si lahko dobil vsak teden drugo knjigo, če si bil vnet čitalci. V njej je bilo okrog 600 različnih knjig. Vsa to je bila Strajharjeva zaslug. Kakšen "babjek" je bil, ne vem, ker mene ni nikdar nadlegoval, dasi smo bili dosti skupaj pri učni igri. Vem pa, da je bil vsek "politika", klavikalist, avceda. V zadnji svetovni vojni je tudi veliko pomagal, reševal, kajti bil je sam ravnatelj. Pri sebi je imel veliko denarja, s katerim so bili dobri prijatelji. Bila je cerkvena pevica, pomagala v župništvu in mlekarini.

Zakaj Anna ne pove, katera dekleta so pretakale solze? Ko je Strajhar odšel v Borovnico leta 1918, sem bila še doma — do 1921. Tistih sedem nezakonanih otrok bi bilo že lahko rojenih do takrat, čeprav so ali naj bi bili kaplanovi, ampak do takrat jih še ni bilo. O tem se lahko reče, da je neresnica. Kaj, ako bi Anno kdo vprašal za dokaz? Pisati je lahko, dokazati pa bolj težko. Ampak nekateri ne gledajo, kaj pišejo, samo da se njihovo ime vliče v Prosveto kot "dopisnik". Pisati neresnico ni lepo za nikogar, pa naj bo "zander" ali pa "far". Toliko za danes resnici na ljubo.

Annie Widmar.

Barblov kolona

Cleveland. — Včasih smo rekli, da se je treba pripraviti v lepem vremenu za deževne dni. Tako misli tudi Goering, o katerem smo čitali, da ima neke v inozemstvu shranjenih osem milijonov gotovine, zavarovalniške police in lahko se kakšne delnice ali bonde. Pa saj je imel tudi nemški kavez "spravljenega" denarja, ko se je poslovil iz Berlina. Slišali smo celo, da je imel bonde kanadske železnice. Ti fantje že vedo, da se je treba pripraviti, da se ti dobro godi do smrti.

Kdo je bil bolj junaški v zadnji kampanji izmed naših dveh kandidatov za obiškega guvernerja: Bricker ali McSweeney? Pred volitvami se trdili, da McSweeney, ker je bil ranjen v zadnji svetovni vojni v Franciji in da je prejel za svoje junaštvo medaljo "Croix de guerre". Bricker je bil pa le vojaški kaplan, niti ordiniran za to delo. Ampak v zadnji kampanji je bil kaplan bolj junaški in je ponovno zmagal brez medalje. Bricker je bil prej odvnetnik. Ko je šel k vojakom, se je priključil za kaplana, potem so mu pa dali saržo poročnika. Znatno se mora v politiki, če hoče biti junaški. "Bizerta je revolver, naperjen v srce Italije" — je rekel Musso-

lini pred leti. Sedaj se lahko pripeti, da se ta revolver sprofi v rokah Amerikancev še predno bodo te vrstice objavljene. Koliko se je nas zanimalo za Bizerto pred to vojno, ali dokler nismo slišali, da je ameriško vojskovo angliškimi vred naselbo severno obalo Afrike? Zgodovina govori o starih velikih bojih v Bizerti in Tuniziji.

Pravijo, da je Bizerta močna trdnjava. Tam je več vojaških letališč, velik zaliv, v katerem je imenito pristanišče in dovolj prostora za vse vojno brodovje, kar ga je v Evropi. Ima tudi bazo za podmornice, orožniški ladjedelnice, podzemne oljne naprave in protiletalske topove. Od Bizerte do Sardinije je 170 milj, do Rima pa približno 340 milj. Od tukaj bi lahko (ne lahko) invadirali Italijo, za kar pa bi rabili veliko bojno brodovje in za kar je Bizerta zelo pripravana luka. Ko bo vse to enkrat v rokah zaveznikov in Rommelova armada uničena, bo mo lažje dihati.

Eden naših poročevalcev je rekel, da moramo Nemcem dati priznanje, kar so boljši bojvalci kakor Italijani. Moramo jim dati tudi kredit, da smajo hitreje bežati kakor Italijani. Ko se Japonci premagali ameriško mornarico pri Guadalcanalu, so se podali nazaj, kakor po vsaki bitki prej, kjer solnce vzhaja, da se malo odpočijejo. Ont so kakor jazbeci, ki na zimo zlezajo v luknje, da se odpočijejo. Zdi pa se nam, da Japoncem solnce zatonuje na Pacifiku.

Naš list The Cleveland Press je tožen za več stotisoč dolarjev po sodnici Westrop, ker je bila poražena pri zadnjih volitvah. Pravi, da je tega kriv ta list in urednik Louis B. Seltzer. Well, nekdo mora biti kriv, ampak po mojem mnenju so krivi volilci, ker je niso volili in nje bi morala tožiti.

Če bi mi zahtevali od naše vlade v Washingtonu, da nam mora dati in ozračiti zemlje, ki pripada našemu narodu, ali da mora ustanoviti republiko podobnih in belkanih držav, bi bilo res smešno, ker smo le noht velike države. Toda vprašati, prositi, želiti in povedati resnico — s tem pa se, ni rečeno, da se bomo smejili. Fakti so fakti in klobase so klobase. In kakor ima papir veliko moč med katoliki, tako jo ima tudi ameriška vlada pri drugih državah. Mi se spominjamo Wilsonove vlade, ki ni bila zadovoljna s predsednikom Huertom v Mehiki in je rekla Melikancem, da si morajo dobiti drugega predsednika. In so ga tudi dobili.

Radi Filipinskih otokov je bila tudi vojna s Španijo, ne s Filipinci, čiji zemlja je bila pod špansko kontrolo. In ali so rekli tedaj Filipince: "Sedaj vi vodite državo kakor hočete, mi smo spodili Špance le zato, ker niso demokratično orientirani tako kakor smo mi Amerikanci?" Oh, ne: Ameriška vlada je prevzela kontrolo nad Filipinci, čeprav so se oni takrat upirali tudi tej kontroli. In Filipinci so se učili angleškega jezika, ki je jezik tudi te republike. Kubi pa je Amerika rekla po vojni s Španijo, naj si sama izvoli vlado. In povedali so tudi, kakšno vlado naj izvolijo, toda ne preveč glasno.

Da, veliki ljudje lahko kontrolirajo male ljudi in jih tudi, pa če se kdo še tako smeje. Saj je Rockefeller nekoč kontroliral tudi državo Colorado, ne da bi bil izvoljen za guvernerja. Mi se spominjamo nekaj takega. Saj so se po zadnji vojni okupirali del Nemčije in da ni med zmagovalci nastal kaos, bi Hitler ne bil okupiral prepovedane cone.

Yes, nič bi ne bilo napačnega, če bi rekli naši vladi, čije državljanji smo: Zakaj ne bi vzeli v roke tiste male državnice, jih grupirali v federativno republiko in jih kontrolirali toliko časa, da bodo pokazali, da so sposobni vladati samega sebe? Ako se to ne zgodi, se bodo vojne ponavljale. Ali pa naj grupirajo vso Evropo v federativno republiko, da bo enkrat mir. In Balkan bi se navadil tudi braniti se proti tistim živalcem, ki jim pravimo uši, katere nekateri naši rojaki raznašajo po naših ameriških publikacijah.

Glavna naloga slovenskega kongresa bo: nabrati par stotisoč dolarjev v propagandne svr-

he, da se seznanijo ameriško javnost, kdo so Slovenci, kaj žele in da so upravičeni do tega, kar zahtevajo. Na čelu tega dela pa mora biti človek, ki pozna Slovenijo in Jugoslavijo, da bo lahko odgovarjal pismeno in v javnosti. In ni ga bolj sposobnega kot je Etkin Kristan, ki bi pa seveda moral imeti pomoč. Naš list v metropoli je še priporočal Louisa Adamiča. Da, on bi bil na mestu; kar se tiče stika z vladnimi krogi v Washingtonu. In če je kdaj treba rabiti našega župana Franka Lauscheta kot vplivno osebo pri vladi, naj se speli naš, da stori, kar je v njegovi moči za narod, iz katerega izhaja.

Kar se tiče drugih, naj bodo izvoljeni na kongresu na podlagi zmožnosti in sposobnosti in ne le iz narodne zvestosti. Najj treba bi sposobnosti, da ne izgine naš narod s svoje zemlje, na kateri živi že nad tisoč let. In to naj bo glavni cilj nas vseh! Kako naj se zbira fond za propagando? Mi smo menda vsi člani te ali druge podporne organizacije. Najprej se naj pošljejo speli na vse člane enot, oairoma vsaka jednota na svoje člane, potem pa naj društveni tajniki pobirajo prostovoljne prispevke pri pobiranju asessment. Seveda bo godrnjanje, ampak to bo vedno po nekaterih, ki so bili za godrnjanje ustvarjeni. Recite pa kar hočete: ni je bolj praktične metode za zbiranje tega sklada kot je to priporočilo. Vsak član se prostovoljno zaveže, koliko bo prispeval na mesec za rešitev in združenje Slovencev v stari domovini.

Kdor pa več ve ali ima bolj praktične priporočilo, naj pride na dan z njim. Mi nimamo nič proti. Oglašamo se le zato, ker do sedaj ni bilo nič praktičnega, podano javnosti. In zato se tudi vprašujemo, zakaj taka brezbriznost? Zato je brezbriznost, ker ni praktičnega vodstva. To je odgovor. In zato je potrebno vodstvo, ki naj prejema tudi plačilo, kajti brez plače ne more nihče jesti. Kdorkoli bo vodil propagando, plačajmo ga pošteno za pošteno delo!

Mi se ne bomo več oglašili o tej zadevi pred kongresom. Kdor nas hoče smešiti, nasprotovati ali karkoli že, svobodno mu. Vsaka stvar se lažje pobja, kadar je na površju, kakor pa jo prinešiti na površje, ker za to je treba premišljevanja in preudaranja. Težje je kukoš ujeti, jo zaklati, oskubiti in jo pripraviti za pečenje, kakor pa pozneje ozmerjati kuha, da ni dovolj slana, da je premalo pečena, nič omake ne sladkega krompirja, da je prestara ali pretrda. Torej bomo čakali, kako se bo naš narod reševal po narodu!

Frank Barblč. 53.

Potreba enotnosti

Millford, N. J. — Kot je razvidno iz časopisov, ima nasprotnike tudi Slovenski narodni kongres. No, to ni nič čudnega. Pri nas Slovenceh je tudi to, kar jih je naučila pokojna avstrijska šola, je to nekaterim ljudem ostalo tako globoko v duši, da se jih bo držalo do smrti. Naj bi že bilo, ako bi se tega sami držali in ako bi s tem ne škodovali svojemu narodu.

Ako nam hiša gori ali ako nam je zgorela, je treba postaviti novo. Da se pa to konstruktivno delo dovrši, je treba edinstvi naroda in ne zbegavanje. Kdor podira hišo naroda in delo dobrih delavcev, s tem le napeljuje vodo na mlin sovražnika. Radi takih in podobnih prerokov je bil naš narod že dovolj tlačan. Danes mu pa preti popolno uničenje, tako da bo ostalo zelo malo naših ljudi po slovenski zemlji.

Pokličimo si v spomin trozvezje Avstrije, Nemčije in Italije. Ali je bila ta zveza v korist Slovencev in sploh Slovanom v stari Avstriji? Ne! Od nje so imeli koristi v prvi vrsti le Nemci in Italijani. Slednji so se v prvi svetovni vojni tej zvezi izneverili in potem brez vsakega boja zasedli Primorsko. Ker so Italijani dobri katoličani in imajo na čelu tudi papeža, ali so napram primorskim Slovencev v zadnjih 23 letih nastopali z ljubeznijo dobrih del? Ravno obratno. Uničili so jim vse kulturno in gospodarsko življenje, njih ustanove zasegli ali požgali. Njih imena in primke so jim postali

jandili. Kdor se jim je upiral ali nasprotoval, je bil trpinčen vržen v ječo ali poslan na zdrave kazenske otoke, od kje se je malo kdo vrnil. Veliko slovenskih družin so Italijani preselili v Italijo, na njih domačih pa naselili svoje ljudi.

Naši ljudje, ki tam žive že sedmega stoletja, so iz kamen tega sveta počasi ustvarili lep polja in domačije, tako da imeli arčno in lepo življenje. Napolned je prišel razbojniški fašizem in jim vse njih življenje zagretil in jih zasulil. Uboji narod, kar ga je še ostalo, je skor na križ pribit in si ne more pomagati. Gotovo pa pričakuje pomoči od nas, da ga rešimo.

Ali naj mi, ki smo svobodni Ameriki in nismo do sedaj postali nobenega podobnega trpinčanja kot oni tam — mar naj jim odrehamo pomoč in nasprotujemo? Slovenskemu narodnemu kongresu? Ne! Oni so ljudje istega naroda, iste krvi in je torej naša dolžnost, da napnemo vse sile, se strnemo skupaj v demno organizacijo, katero bomo ustvarili ta kongres, polno moči vso zaslonbo, da dela na to, da se rešijo iz suženjstva vsi Slovenci v stari domovini in se spraviijo pod eno streho v svobodno federacijo.

Ako se oholi razbojniški Nemci in Italijani hočejo na brutalen način polastiti še ostale zemeljske očetov, je tudi naša nara na in sveta dolžnost, da stopijo pred svet in mu povemo, kako tudi oholim razbojnikom, da to zemlja slovenskega naroda. Nemci in Italijani pa naj pojorejo šila in kopita in gredo, kjer so prišli.

Da se pošteno poplača kriv in odpravijo krivice, naj se Slovani združijo v eno močno federacijo z našo bratsko Rusijo, je to že priporočal brat A. Guden. Ostala naj bi vrata odprla bi hoteli pristopiti k tej deraciji tudi drugi, pa bili Nemci, Italijani in drugi. S tem se tudi ohladila vroča kri naših ljudi, ne pa zverine. V enakopravni. Na ta ali podobni način bi bilo konec izkoriščanja in zatiranja naroda po narodu. Vsak narod naj bi bil na svoji zemlji svoj gospodar in svoje sreče koval.

Andrej Križančič. 126.

Dobro angliški spis o Slo-

Zastoj dobite ponatis važnega članka v angleškem naslovom "The Big Little" take (Velika majhna napaka ako pošljete pošto znamko tri cente na naslov: Rev. K. Z. Zakrajšek, 1400 Quincy St., Washington, D. C. — Spis je ponatis njen iz revije "The New Europe" in spisal ga je naš roj. K. Z. Kovac z namenom, da jasni važnost Slovenije za mir v Evropi. V spisu so di pojasnjeni vzroki prejšnje sedanje vojne. — Veliko lahko pomagata, da bo Slovenija sedaj po tej vojni dobila pravice, če daste ta spis v svojem senatorju, kongresni županu, urednikom časopisov vašem mestu in drugim vplivnim Američanom. Vsi naj čitajo, da bodo vedeli, da ne miru v Evropi, če Slovenija dobi svojih pravic. Pišite po se danes! — Rev. K. Zakrajšek.

(Priponba uredništva: Proti smi članek, ki nam ga je poslal pater Zakrajšek z gorjanskim naslovom in reči moramo, da noben in nepristranski ter zorno pojasnjuje razmerje med Slovinci in njihovimi nemškimi madžarskimi in italijanskimi sediti v stari domovini. Zato spis priporočamo.)

Pred dvajsetimi leti

(iz Prosvete, 27. novembra 1922)

Domača vest. V Univerzitetni Pa. je naglo umrla Mary Vrbnik iz Savinjske doline, članica SNPJ.

Dolvaška vest. V Mariboru, 27. novembra, je bil izvoljen za obtožnega rudarja.

Inosestrstvo. Podjetnik Cuno sestavi novo vlado v Nemčiji kriza pa raste.

Sovjetska Rusija. Ruski inški delegatje nastopajo na konferenci, ki se je odprla v Lausannu, Svics. glede Turčin Dardanel.

DOLGA
ROKA

S. M. GARDENHIRE

(Se nadaljuje.)

"Doživljaj religioznega značaja?" sem mu pomagal. "Kakor pri zborovanih reševalne armade tu zadaj v Chautauqui?"

"Prej nereligiozen," je odgovoril ter zasmehljivo pomežiknil. "Če nimate nič proti temu, dragi prijatelj, tedaj je še precej mnogo dežele, ki leži še zahodnejše nego Chautauqua, o kateri pa se menda gotovim ljudem na Staten Islandu niti ne sanja. Vi ste neverjetni Tomaž."

"Danes pa povzdigujejo do neba ravno dvomljivce," sem odgovoril.

"Toda ne privrženci Christian Science," se je nasmejal, "in teh je par milijonov. Toda pustimo to! En del doživlja se je dogodil v nekem rudniku, ki je bil last mojega očeta. Ime kraja je popolnoma postranska stvar, toda zelo da-leč je od tukaj in tudi precej dolgo časa je že od tedaj minulo. Morda se mi samo tako zdi."

Onih približno dvatisoč ljudi — bili so večinoma možje —, ki so se tam naselili, je živelo precej razuzdano. In ta mr. Williams ni nič kaj spadal v to družbo. Od nekdaj je kar naenkrat prišel. Videlo pa se je, da mu je ugajalo, čeprav se je ravno na tem pribežališču ponesrečenih ekzistenc s svojim osebnim obnašanjem še bolj razločeval od drugih. Ker je narava napravila iz njega tako nekak poseben efekt, je nastopal navadno samozavestno, ošabno ter se smatral za zelo važno osebo — v čemer pa se je zelo motil.

"Tak značaj je moral mr. Williamsa pri takšnih okoliščinah dovesti v nesrečo," je nadaljeval Connors v svoje pripovedovanje. "Bil je vitke, atletične postave in velik, da je imponiral. Njegovi nekoliko kodrasti lasje so bili črni, ravnotako tudi njegovi gosti, namazani brki, izpod katerih so se bliskali svetlobeli zobje. Njegove bodeče oči so gledale hipnotizirajoče. Razen tega pa je znal občeati z ženskami, lastnost, ki mora postati takemu človeku pogubna."

Ce sem rekel, da so na dotičnem kraju živeli razuzdano, tedaj menim s tem, da tam niso ekzistirale pisane prepovedi in zapovedi.

Vsakdo je lahko delal, kar je hotel, seveda le pod pogojem, da ni prišel z nikomur v navskrižje. To načelo je prvo in najizvirnejše pri vsakem redu. In če bi te mr. Williams vpoštoval — kar pa je bilo njemu sprito njegovega značaja pač nemogoče — tedaj bi se pač marsikaj drugače zgodilo. Moj oče, ki je kmalu po njegovem prihodu videl, ga je prav dobro označil z besedami:

S pošto v mesto,
v raki v mesta.

Industrijsko podjetje, ki ga je začel mr. Williams, je bil "saloon" — pivnica za whisky. In da se bolj vdomači, se je oženil.

Skoraj ves krasni spol, ki je bil na razpolaganje — bilo jih je skoraj en tucat — se je potegoval v ostrem konkurenčnem boju za to odlikovanje. Toda izbral si je končno najneznatnejšo in najmanj zapeljivo od vseh, s katero si je ustanovil domačijo, kakor je odgovarjala njegovim razmeram. Vse bi šlo tudi prav dobro, če bi se ostale nevpoteštene dame po izvršenem dejstvu pomirile in če bi mr. Williams nekoliko bolj natančno vpoštoval zakonsko zvestobo. Tako pa je začelo vreti med vdomačenimi prebivalci, in kmalu je bila katastrofa neizogibna. Toda nič ni motilo neskaljenega duševnega miru Williamsovega, ki je izviral iz njegovega poguma, nastalega vsled prenapete samozavesti.

Tedaj pa so se začele dogajati v kraju razne

čudne stvari. Večkrat so ustavljali poštni voz, tako da so se končno upali pasažirji, ki so se vozili s posebno pošto, potovati le z oboroženo asistenco; tudi so tupatam izginili konji iz sedelnih hlevov. Mr. Williams pa se je ravno v onih sumljivih urah odlikoval s tem, da ga ni bilo v njegovem salonu. In ljudje, ki so skrivoma opazovali barako, ki je ščitila njegovo domačo ognjišče, ga tudi tam niso mogli opaziti. Potem je prišla katastrofa; nekega dne so našli mrtvo truplo neke ženske. Bila je ena izmed tistih, ki se niso mogle pomiriti z Williamsovo ženitvijo in ki so njegovi izvoljenki čestokrat opravičeno dajale povod za ljubosumnost.

Nezaslišana grozovitost, s katero je bila umorjena, je razburila celo iskalce zlata, ki so sicer na vse navajeni. Našli so umorjeno v mali hiši, v kateri je stanovala s svojim možem, na tleh ležečo. Še je parkrat vzdihnila. Njen vrat je bil prerezan od enega ušesa do drugega. Ljudje so se zbrali, prijeli mr. Williamsa ter sklenili, napraviti z njim kratek proces ter ga čimprej obesiti.

Krivda obtoženčeva je bila nedvomno dokazana, celo njegova žena je prostovoljno in marljivo izpovedovala proti njemu. Ena največjih ironij usode je, da mož, ki je pri ženskah splošno priljubljen, navadno ravno pri oni ženi, ki je imela srečo, da ga je ujela, sistematično in temeljito uniči v najkrajšem času vse iluzije. Ko je bil umor izvršen, mr. Williamsa ni bilo doma, temveč so ga videli blizu hiše umorjene.

Ta dva dejstva je priznaval, vendar pa je ne-prenemoma zatiral, da je nedolžen. Tedaj pa je mož umorjene povedal dejstvo, ki je še bolj poostrolo splošen predsodek proti obtožencu. Izpovedal je, da je iz ljubosumnosti na svojo ženo, dolgo časa opazoval mr. Williamsa ter ga videl, kako je enkrat zadaj v gorovju zalezoval poštni voz. Tudi je neke noči videl, kako je obtoženec iz nekega hleva, ki je oddaljen več milij, ukradel konja. Okradeni lastnik konja, ki je bil slučajno navzoč, je potrdil datum.

In tako je javni pravni čut, ki je bil kar najobčutljivejši, zahteval zadoščenja, in če bi bila oče in brat Williamsova navzoča, tudi ona dva bi morala biti kaznovana.

Kakor sem že omenil, je imel moj oče na te ljudi velik vpliv, ki sem ga imel tudi jaz, njegov sin. Čeprav nisem nikakor bil navdušen za mr. Williamsa, vendar nisem mogel za to, da sem dvomil o njegovi krivdi. Priče se mi vendar niso zdele popolnoma zanesljive. Njegova žena je nekoliko preveč razpihovala ogenj. Tudi je kazal mož umorjene, čeprav se je vpoštevala opravičena razburjenost, mnogo več strupene sovražnosti in maščevalnosti proti mr. Williamsu nego žalosti zaradi izgube, ki ga je doletela.

Jaz sem pa bil v svoji notranjščini premalo udeležen pri vsej zadevi, tudi nisem imel časa, da bi iskal nadaljnjih dokazov za svoj dvom.

Tedaj pa je posegla vmes vsled posebnih okoliščin inteligenca neke živali, in s tem pridem k pravi poanti svoje pripovedi.

Isti vpliv, ki ga je imel mr. Williams na ženske, je imel tudi na živali. Kakor so mu bile udane ženske, prav tako se je ta udanost na prav čuden način pojavljala tudi pri vseh živalih, s katerimi je prišel v dotiko. Kakor je bilo splošno znano, je ukrotil vsakega konja, kar je v tem slučaju njegovo krivdo še bolj dokazovalo. Toda tudi ptice so odgovarjale, če je zažvižgal, da celo prerjaski volkovi, in nesreča cele one pokrajine, so se z respektom ogibali njegove kurjeje. Kaj je povzročalo ta čudni vpliv mr. Williamsa na živali, ne vem.

(Dalje prihodnjik.)

V džunglah
belega slonaDoživljaji in vtisi s pohodov po
notranjosti Zaprane IndijeIng. Ferdo Lupša
(Nadaljevanje.)

Z arheološkega stališča so morda najznamenitejši ostanki v templjih Wat Čank Phōak in Wat Avat Noi. Iz ohranjenih ostankov prvega templja bi se dalo sklepati, da je bilo svetišče znamenito umetniško delo najbrže izza osmega stoletja. Glavna pagoda tega templja je bila obdana z 28 ogromnimi singhji (levi). Med skupino manjših pagod je stal mogočen beli slon v trikratni naravni velikosti. Ta je dal tudi templju svoje ime. V templju Wat Avat Noi nudi zlasti 33 pagod, v svetišču boat pa njegovi monumentalni stebri pestro sliko stare buddhistovske stavbe.

Tudi zunaj mestnega obzidja na severni strani je precejšnje število templjev, kjer je ohranjenih še mnogo bronastih kipov Buddhe iz različnih dob.

Iz vseh teh po okolici raztresenih zgodovinskih najdb sem

sklepal, da je moralo biti to mesto v dobi pred Kristusom, pa tudi pozneje, močno obljudeno, dokler ni razpadlo, kar se je zgodilo morda pred kakimi šestimi stoletji.

Ves teden sem proučeval razvaline. Dobil sem mnogo zanimivega in poučnega gradiva. Delo mi ni delalo nobenih težav, ker so mi uradni faktori pomagali z nasveti in pomočki. Prebivalstvo je bilo prijazno; iz ust domačinov sem izvedel pravilice o postanku posameznih porušeni stavb in buddhistovskih svetišč.

Siamska zgodovina poroča o dobro utrjeni cesti, ki je pred stoletji vezala mesto Kamphengphet, Si Sukhodaj in Si Sachanalaj za časa mogočnega kralja Phra Ruana. Še danes pripoveduje ljudstvo marsikaj o tej tako zvani Phra Ruangovi cesti. Kralj Rama VI. (umrl 1926) je na svojem pohodu skozi te kraje (1909) še kot siamski kraljevič potoval po tej cesti in je v svojem znamenitem zgodovinskem spisu o kraljestvu Phra Ruanga začrtal njeno glavno smer.

Pozneje sem prehodil tudi jaz Phra Ruangovo zgodovinsko cesto, po kateri so napravljali še

pred šestimi stoletji sijajne in zadnje pohode mogočnejši dežele belega slona in siamskega naroda.

Sveti cvet lotosa

Jezer je v teh krajih povsod mnogo in so po navadi prav priprava za lov, posebno v dobi suše od januarja do maja. Znanci v Kamphengphetu so me opozorili na večje jezero Non Čik, ki leži kaki dve uri hoda od mesta.

Kakor hitro se je začelo dani, sem z dvema spremljevalcema zajahal ponije in jездil čez planjavo k jezeru z veselo nado na dobro lovsko srečo. Trava po planjavi je bila suha in na nekaterih krajih požgana. Prijazni smo v kraj, kjer so rastla raztresena drevesa srednje velikosti, kakor povsod, kjer vsako leto trava pogori. Trava zraste v teh krajih do poldruga metra visoko.

Tu pa tam so posedali po drevju orli in nas nekaj časa začudeno opazovali, potem pa odleteli drug za drugim v značilne višave. V daljavi sem videl velike ptice, ki so v celih tropah počivale na drevesih. Ko sem prišel bliže, sem spoznal, da so marabuiji, razne čaplje in drugi ptici. Lep pogled je bil to! Ni-

sem se mogel premagati. Snel sem puško z rame in pomeril. Dobro sem pogodil. Marabu s krasnim perjem je padel. Ostala družba se je prestrašena vzdignila in odletela; krožila je še nekaj časa nad našimi glavami, potem pa se porazgubila nekje v daljavi za močvirno džunglo. Še malo, in bili smo ob jezeru. Truma divjih rac se je pogrnala iz goščave, krožila v manjših in večjih kolobarjih nad jezerom, se razdelila v manjše skupine in razkropila na vse strani. Tudi mnogo drugih manjših močvirnih ptic, kakor nok phrik, nok-i-kong in druge smo pregnali, vse so se razbežale in poskrile v goščavi.

Jezero, že precej izsušeno, je bilo kakor romantični divji vrt s tisočimi lotosovimi cvetovi. Po vsej pravici imenuje siamski narod ta za buddhizem sveti cvet: boa luang (kraljevski lotos). Neopisna je arika takega naravnega vrta z gosto posutim cvetočim lotosom. Nevidni vrtnar je osrečil siamsko zemljo z nešteti takimi rajskimi vrtovi.

Lotos je tako rekoč narodna cvetlica v Siamu, in to po vsej pravici. Kdor je videl, kako veličastno lepoto daje vsej siamski naravi, ji bo to priznal brez ugovora.

Kot pristna vodna rastlina je zadovoljna z vsako mirno vodo, če je globoka le pol metra. Njeni okrogli listi, ki so izbočeni in lijaku podobni, merijo v premeru 12 do 20 centimetrov. Ti cveti se vsak večer zapro, kakor bi hoteli skriti svojo nedolžnost in ljubezenska naravna čustva pred nečistimi večernimi mrakovi.

Prelep je pogled na lotosovo listje ob jutrnjem solncu, ko se ga drže še rosne kapljice, ki polzijo po njem kakor živo srebro, kadar ga zibljejo jutrne sapice, in se blešče v stoterih žarkih, kakor da so sami biseri. Ta kraljevski cvet ima svojo sorodnico v manjši beli cvetki boa phōak, ki je pa precej redka in se skriva najraje v plitkih vodah.

Se preden se ta kraljevska cvetlica razvije do popolne krāsote, jo žene rade darujejo v templjih pred kipi Buddhe. Lotos krasi tudi domači oltar in v

njegove liste zavija mlada žena ("nang") ali devojka ("nang sao") tobak, ker je z medom in raznimi dišavami prepojen, za cigarete svojem ljubčku.

Čudno je v naravi to, da ima navadno tisto cvetje, ki najbolj razveseljuje človeško srce, le kratko življenje. Tako tudi lotosov cvet. Komaj se je razvil v svoji popolni obliki, že je pričel goditi tudi sad svoje ljubezni v mehki zibelki. Ali ni to resničen simbol ljubezni srečnih staršev?

Prav tako, kakor sta bila na starem Olimpu nektar in ambrozija hrana bogov, je tudi lotosov sad (luk boa) hrana demonov in bogov v bajkah siamskega naroda. In kakor ni evropske bogata miza brez okusnih lešnikov in orehov, prav tako mora biti lotosov sad pri vsaki imenitnejši gostiji v Zapadni Indiji.

Narodu je lotos znamenje življenja, ljubezni, lepote, resnice, upanja, skritih želja in svetosti srca. Lotos je tudi v tesni zvezi z indijsko bajko in vero. Že starim Grkom so bili znani lotofagi, Egipčani pa so imeli to cvetico v svojih hieroglifskih znakih. Posvečena je bila bogovom in boginjam. Oziraj se je zibal na lotosovem listu, ki je bil tudi njegovo bivališče. Izis je nosila venec iz lotosovih cvetov in sadov. Ta boginja se je pomikala v svojem čolnu iz papyrusa po cvetovih svete rastline. Horus, bog svetlobe; se je dvigal, ko je minila noč, v napol odprtem lotosovem cvetu iznad morske gladine. Tudi Hathon, reditelja Horusa, boginja zakonske sreče in prijateljica otrok, je nosila to cvetico, zato so imele tudi egiptovske kraljice starejše dobe vence iz njenih popkov in cvetov. Poznam tudi bajke siamskega naroda, ki smatra vse azijski svet za lotosov cvet, katerega steblo poganja na dnu oceana v popku tamkaj počivajočega boga Višnu. Na površju oceana razviti cvet je zemlja, stari cvet, ki daje bivališče človeku. Sredi cveta se dviga meru ali phramen, Himalaja z Gau-

Trinerjevo grenko vino
z Vitaminom B-1 na
potu zmage

Mi bomo brez dvoma zmagali. Ampak vsi moramo pomagati: s kupovanjem bonov in držanjem našega života v dobrem zdravju. U. S. potrebuje zdrave ljudi zdaj. Trinerjevo grenko vino je obdržalo svojo reputacijo kot zanesljiva živilnica in milo odvajalno sredstvo zadnjih 55 let. S njegovo novo prisojso Vitamin B-1, ki izboljšuje apetit in prebavo, je Trinerjevo grenko vino zdaj še boljše. In je tudi ceneje, ker se je vrnilo na svojo staro 18-urno steklenico. Vsi vajte ga kakor je določeno na steklenici. Dobi se v vseh lekarnah, ampak strogo zahtevajte izboljšano Trinerjevo grenko vino z Vitaminom B-1. Ako ga ne morete dobiti v vaši sosesčini, tedaj pošljite \$1.25 ali \$6.50 na Jos. Triner Corp., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill., in dobili boste eno ali šest steklenic Trinerjevega grenkega vina z Vitaminom B-1 poštino prosto. (Adv.)

HOW ARE YOU
SERVING AMERICA?

- ★ Conserving food and clothing?
- ★ Salvaging scarce materials?
- ★ Buying War Savings Stamps and Bonds?
- ★ Refusing to spread rumors?
- ★ Sharing your car with neighbors?

U. S. CITIZENS'
SERVICE CORPSASK YOUR LOCAL
DEFENSE COUNCIL

rizankarjem, na katerem kraljuje lingam "Khun phet" kot začetnik življenja. Tu izvira življenjski nektar, to so reke. Lotosovi listi pa so posamezne dežele: Indija, Kina, Siam, Burma i. dr.

Kakšen vpliv je imel v verskem smislu ta cvet na narode v Zapadni Indiji, nam pričajo različni umetniški motivi, ki so se ohranili. Starodavni umetniki in stavitelji so ga uporabljali v ornamentiki, plastiki in skulpturi. Buddho so slikali v lotosovem cvetu. Na vseh kipih ima za vznožje odprt lotosov cvet. Tudi verske bajke buddhizma

RADA BI IZVEDELA

kje se nahaja moj brat FRANK MORAVEC, po domače Terdinov, doma iz Benečije, fara Trebnje. Mislim, da se nahaja nekeje v državi Pennsylvania. Za njega bi rada izvedela njegova sestra. Ako bo sam čital te vrstice, ali pa ako kdo drugi ve za njegov naslov, naj mi to sporoči na moj naslov, za kar bom zelo hvaležna. Moj naslov je: Mary Pirtz, Box 432, Roundup, Montana.

(Adv.)

ROJAKI SLOVENC!

RELiance FEDERAL SAVINGS & LOAN ASS'N
Vam natančno, da posojujemo denar na prve hipoteke (First Mortgages) pod najboljšimi pogoji in pred vsem. PO NAJNIZJIH OBRESTIH na zapadni strani mesta Chicago.

V slučaju, da rabite denar za posojilo, obrnite se na naš urad, kateri služi v polno zadovoljstvo slovenskega naroda že nad 34 let.

Točna in poštena posrežba Vam je zagotovljena pri našem podjetju.

Za Vašo naklonjenost se Vam priporoča
LEO JURJOVEC Sr., predsednik

RELiance FEDERAL SAVINGS
& LOAN ASSOCIATION

1904 WEST CERMAK ROAD, CHICAGO, ILL. - CANal 7130

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prijete eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.25 za tednik, se jim to prijete k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravnstvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravnstvo znižati datum za to vsoto naročnino.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrst, države in Kanado \$6.00	Za Cicerio in Chicago je \$7.50
1 tednik in	1 tednik in
2 tednika in	2 tednika in
3 tednike in	3 tednike in
4 tednike in	4 tednike in
5 tednikov in	5 tednikov in

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družina št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od naslednjih članov moje družine:

2. Čl. družina št.

3. Čl. družina št.

4. Čl. družina št.

5. Čl. družina št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐